האגודה לזכויות האזרח בישראל
جمعية حقوق المواطن في اسرائيل
The Association for Civil Rights in Israel

19 במרץ 2026

לכבוד
יו"ר הוועדה לביטחון לאומי
ח"כ צביקה פוגל
כנסת ישראל

הנדון: **עמדת האגודה לזכויות האזרח בישראל בעניין הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 159) (עונש מוות למחבלים), התשפ"ו-2025 – נוסח מעודכן למרץ 2026**

סימוכין: עמדתנו מיום 17.11.2025; עמדתנו מיום 5.1.2026

להלן הערות האגודה לזכויות האזרח לנוסח המעודכן של הצעת החוק מיום 15.3.2026, בנוסף להערותינו הקודמות, המופיעות בניירות העמדה שבסימוכין. אנו מבקשות להתריע בפניך כי גם לאחר השינויים שנעשו בהצעת החוק, היא אינה חוקתית, כפי שגם עמדו על כך בדיון מיום 15.3.2026 גורמי ממשלה, הייעוץ המשפטי לממשלה, הייעוץ המשפטי לוועדה ונציגי חברה אזרחית. משכך, נבקשך לחדול לאלתר מקידום החקיקה.

כאמור בפניותינו הקודמות, התנגדות האגודה לזכויות האזרח לעונש מוות היא עקרונית, יהא ההסדר אשר יהא. מבלי להפחית מהתנגדותנו הגורפת להטלת עונש מוות, נבקש להרחיב על פגמיה הנוספים של הצעת החוק, המהווים אינדיקציה נוספת לתכליות הפסולות שהיא מבקשת לקדם, ובהם ייחוד הענישה לפלסטינים; הניסיון להחלשת מנגנוני ההגנה הקיימים שנועדו לצמצם את הטלתו של עונש מוות, תוך התערבות בשיקול דעתם ובעצמאותם של בתי המשפט והמפקד הצבאי; ויצירת הליך הפוגע אנושות בזכויות החוקתיות של הנאשם.

ייחוד עונש המוות לפלסטינים

ההסדר המוצע בסעיף 3 להצעת החוק, העוסק בעונש מוות המוטל בבתי משפט צבאיים, קובע כי ייגזר **עונש מוות, ועונש זה בלבד**, על תושב האזור הגורם בכוונה למותו של אדם במעשה טרור. בית המשפט יוכל לגזור על הנאשם מאסר עולם במקום עונש מוות רק בהינתן חריגים צרים ביותר – מנימוקים מיוחדים ובהתקיים נסיבות מיוחדות. בפרקטיקה, בבתי המשפט הצבאיים נשפטים אך ורק פלסטינים תושבי השטחים, בעוד שאזרחים ישראלים, לרבות מתנחלים, נשפטים בבתי המשפט בישראל על פי הוראות הדין הישראלי. ההסדר אף קובע זאת במפורש בהגדרתו כי "תושב האזור", הנשפט בבתי המשפט הצבאיים, לא יהיה אזרח או תושב ישראלי.

ההסדר המוצע בסעיף 4 להצעת החוק, שעניינו הטלת עונש מוות בבתי משפט ישראלים לפי הוראות חוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן: **חוק העונשין**), קובע כי ייגזר עונש מיתה או מאסר עולם – ואחד מאלו בלבד – על אדם שגרם בכוונה למותו של אדם "מתוך מטרה לשלול את קיומה של מדינת ישראל". הגם שמדובר בהגדרה עמומה וסתומה, ברור מאליו כי רק נאשמים פלסטינים, תושבי ואזרחי ישראל ותושבי השטחים הכבושים, ייכללו במסגרת הגדרה זו, שכן טרור שנעשה על ידי יהודים-ישראלים, לרוב נגד פלסטינים, לעולם אינו מתבצע על רקע מניע של שלילת קיומה של מדינת ישראל. ניתן ללמוד על המוטיבציה לייחד את עונש המוות לפלסטינים בלבד גם מדברי ההסבר להצעת החוק בגרסתה הקודמת, הגורסים כי הצעת החוק גובשה על רקע "רצח יהודים, אך בשל היותם יהודים", ואף מהאמירות בדיוני הוועדה הרבים שהתקיימו עד עתה.

מנסחי ההצעה יצרו הסדר **שונה** בתיקון לחוק העונשין המוצע בסעיף 4 להצעת החוק, כך שבשונה מעונש המוות שיוטל בבתי משפט צבאיים, עונש מוות בבתי המשפט הישראלים – קרי, אלו שנשפטים בהם אזרחים ישראלים – יהא **אופציונלי** ולא **ברירת מחדל אשר סטייה ממנה מחייבת נימוקים מיוחדים ונסיבות מיוחדות**. הדבר מלמד על המוטיבציה העיקשת של המחוקק לוודא כי אף אם אזרח יהודי יעבור את משוכת המניע של שלילת קיומה של מדינת ישראל, הוא לא יוצא להורג, ויוצר הבחנה מפלה ולא מוצדקת בין העונש המוטל בבית משפט צבאי לזה המוטל בבית משפט ישראלי, כשמלכתחילה סיווגו של נאשם לכל אחד מבתי המשפט הוא הליך מפלה ונגוע בשרירותיות.

עולה אפוא כי הצעת החוק מייחדת את עונש המוות לפלסטינים, תושבי ואזרחי ישראל ותושבי השטחים הכבושים. **מדובר בפגיעה אנושה בזכותם של האזרחים והתושבים הפלסטינים לחיים, לכבוד, להליך הוגן ולשוויון, העולה כדי ענישה על רקע לאומי-אתני.**

<u>החלשת מנגנוני ההגנה מפני עונש מוות, תוך כבילת שיקול הדעת של בתי המשפט והמפקד הצבאי</u>

הצעת החוק סותרת את עיקרון היסוד של עצמאות שיקול הדעת השיפוטי בכך שהיא מחייבת את בית המשפט הצבאי **להטיל עונש מוות חובה** על תושב פלסטיני המתגורר בגדה המערבית. לפי ההצעה, בית המשפט יהא רשאי להטיל מאסר עולם בלבד במקום עונש מוות רק "מנימוקים מיוחדים שיירשמו" ובהתקיים "נסיבות מיוחדות". חריגים צרים אלו עולים בפועל כדי עונש מוות חובה.

עוד מוצע כי לא ניתן יהיה להקל בעונשו של מי שנגזר עליו עונש מוות בבית משפט צבאי או לחון אותו. כך, הצעת החוק מבקשת לעקוף את ההוראה הקיימת כיום בסעיף 184 לצו בדבר הוראות ביטחון [נוסח משולב] (יהודה והשומרון) (מס' 1651), תש"ע-2009, המסמיך את המפקד הצבאי להקל בעונשו של אדם שהורשע בבית משפט צבאי או להעניק לו חנינה, כפי שמתחייב לפי המשפט הבינלאומי, ובפרט לפי סעיף 75 לאמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה וסעיף 6(4) לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות משנת 1966, הקובעים שניהם כי לא ניתן לשלול מנידונים למוות את האפשרות לחנינה או להמתקת העונש. יובהר כי נציגי בית הנשיא שבו ואמרו בדיונים כי הנשיא אינו מוסמך לחון או להמתיק את עונשם של נידונים בבית משפט צבאי, ועל כן, ובניגוד לטענת מנסחי ההצעה, המשמעות היא שלילת אפשרות החנינה או ההמתקה לחלוטין, בניגוד מוחלט להוראות הדין הבינלאומי.

כן מוצע, כי רוב רגיל של מותב השופטים מספיק לצורך גזירת עונש מוות, במקום הסכמה פה אחד. הצעת החוק אף מבקשת לחבל במנגנוני ההגנה מפני הטלת עונש מוות בכך שהיא קובעת כי סמכותו של בית המשפט, בישראל ובשטחים, לא תותנה בכך שהתביעה ביקשה לגזור עונש זה או תומכת בהטלתו.

מכל האמור עולה כי השינויים המוצעים מורידים באופן משמעותי ומסוכן את הרף לגזירת עונש מוות, תוך סתירת עקרון עצמאות שיקול הדעת ובניגוד לדין הבינלאומי.

<u>פגיעה בזכויות חוקתיות</u>

בנוסף על הפגיעה האיומה והבלתי הפיכה בזכות לחיים, להליך הוגן ולשוויון, ההסדר הקבוע בסעיפים 6-8 להצעת החוק, העוסק בהסדרי ההחזקה של הנידון למוות לאחר שנגזר דינו, ובכלל זה החזקה בנפרד, מניעת ביקורי משפחה והגבלת מספר עורכי הדין עמם יוכל להיפגש, פוגע בצורה אכזרית במיוחד ובלתי מידתית לחלוטין בכבודו של האסיר. סעיף 6(א) להצעה, הקובע כי גזר דין חלוט יתבצע תוך 90 ימים בתלייה, פוגע קשות בזכות האסיר להליך הוגן ובפרט ביכולתו להגיש בקשה לחנינה או בקשה למשפט חוזר ולהמתין לגילוי ראיות חדשות, כפי שנהוג במדינות אחרות ועל אף שאין בהוצאתו להורג כל דחיפות מיוחדת המצדיקה את לוח זמנים זה.

נוכח האמור לעיל, וכן לאור כל האמור בניירות העמדה הקודמים מטעמנו, נבקשך לחדול לאלתר מהמשך קידום החקיקה.

בברכה,

אלזה בונייה, עו"ד

דבי גילד-חיו, עו"ד
מקדמת מדיניות וחקיקה